

КОРПОРАТИВЕН МЕЃУНАРОДЕН СЛАВЈАНСКИ УНИВЕРЗИТЕТ
“Г.Р.Державин” - Свети Николе - Р.Македонија

ЗБОРНИК

на научни трудови

ТРЕТА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
«МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД»
(КУЛТУРА, СЛАВЈАНСТВО И ЕКОНОМИЈА)

СВЕТИ НИКОЛЕ, Р.МАКЕДОНИЈА - ТАМБОВ, РУСКА ФЕДЕРАЦИЈА
- 2012 -

Организационен одбор:

претседател: Јордан Ѓорчев
заменик претседател: Нина А.Ковалъ
член: Јован Дамјановски
член: Јордан Михајловски
член: Душан Николовски
член: Наталија Софонова
член: Стојан Пржовски
член: Борче Серафимовски

Уредувачки одбор:

проф.д-р Душан Николовски
проф.д-р Јован Дамјановски
проф.д-р Стојан Пржовски

Технички секретар на конференцијата: Сања Стојанова

Компјутерска обработка и дизајн: Бојан Спасев

Адреса на комисијата: ул.Маршал Тито 77, Свети Николе, Р.Македонија

Контакт телефон: 00389 (0)32 440 330

Организациониот одбор им се заблагодарува на сите учесници за соработката!

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

082

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (2 ; 2011 ; Свети Николе)

Меѓународен дијалог : исток-запад : (култура, славјанство и економија) : зборник на трудови / Втора меѓународна научна конференција ; [уредувачки одбор Душан Николовски, Јован Дамјановски, Стојан Пржовски]. - Свети Николе : Меѓународен славјански институт "Г.Р. Державин", 2011. - 349 стр. ; 21 см

Текст на повеќе јазици. - Фусноти кон трудовите. - Библиографија кон одделни трудови

ISBN 978-608-4559-04-7

а) Меѓународна научна конференција (2 ; 2011 ; Свети Николе)

COBISS.MK-ID 88973322

Напомена:

Организациониот одбор на Втората меѓународна научна конференција «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК-ЗАПАД» не одговара за можните повреди на авторските права на научните трудови објавени во зборникот. Целосната одговорност за оригиналноста, автентичноста и лекторирањето на научните трудови објавени во зборникот е на самите автори на трудовите.

МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ
ИСТОК - ЗАПАД
(КУЛТУРА, СЛАВЈАНСТВО И ЕКОНОМИЈА)

В. Мацова

доцент на Универзитетот “Гоце Делчев” -Економски факултет-Штип

СТО И ПРЕДИЗВИЦИТЕ ЗА ФИНАНСИРАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈАТА

Вовед

Едно од нерешените прашања особено изразено за време на последната финансиска криза беа проблемите на намалена ликвидност на банките и зголемената ризичност на нивното портфолио. Ова особено имаше негативно влијание на финансирањето на надворешната трговија, која пак од своја страна претставува значаен двигател на развојот на сите национални економии, особено за недоволнио развиените и транзиционите економии.

Во таа смисла Светката трговска организација преку своите тела и експертски групи веќе години наназад засилено работи на подобрување на условите на финансирање на меѓународната трговија, обидувајќи да се спротивстави на предизвиците кои ги наметнуваат современите состојби и трендови на меѓународната економија.

Состојби и проблеми со финансирање на трговијата

Една од главните причини за падот на обемот на меѓународната трговија, во последниве години се должи на проблемите на кредитирање на меѓународната трговија. Ако се има во предвид дека 80-90% од светската трговија се потпира на краткочното финансирање во форма на трговски кредити, акредитиви, осигурувања и гаранции, тогаш станува јасно дека овие предизвици добиваат уште повеќе значење во услови на финансиска, економска и должничка криза со која се соочуваат голем дел од земјите ширум светот без оглед на нивниот степен на економски развој. Ова од причина што проблемот со финансирање на трговијата најмногу ги тангира малите и средните претпријатија, кои имаат се позначајна улога кај сите национални економии, а особено оние помалите и помалку развиените.

Проблемите во врска со недостигот на финансии за кредитирање на трговијата на земјите во развој и земјите со ниски приходи СТО ги идентификува уште за време на азиската финансиска криза, (1997/98 година) поради фактот што овие земји беа примарни жртви во услови на општото преиспитување на ризиците и недостатоците на ликвидни средства што претставува карактерика на состојбите на финансиската криза.

На барање на владите на земјите членки, СТО се обиде да го поттикне заживувањето на мрежа на учесници вклучени во сферата на финансирање на трговијата со цел да се задржи нивото на финанси наменети за трговијата, а со тоа и да ублажи барем една од причините за намалувањето на трговските текови. Во таа смисла, Управниот директор на ММФ, претседателот на Светската банка, и генералниот директор на СТО – под сеопфатно водство на СТО - ги свика клучните актери со цел да се најдат начин за подобрување на протокот на финансии за кредитирање на трговијата (во форма на акредитиви и други документарни кредити) за развој и најмалку развиените земји. Посебен акцент беше ставен на поттикнување на банките за регионален развој и на Светската банка со цел да се креираат иновативни, и за СТО-компатибилни начини на финансирање на трговското работење. За таа цел, во рамките и под покровителство на СТО е формирана «Експертската група за финансирање на трговијата» составена од претставници на главните играчи во оваа област, вклучувајќи ги и меѓувладините и мултилатерални организации (СТО, Светска банка, ММФ), регионалните банки за развој и инвестициските

и осигурителни компании, како и водечките банки во приватниот сектор. Оваа група се состанува по потреба и поднесува извештаи до членките на СТО преку генералниот директор и Секретаријатот на СТО. Во таа смисла една од придобивките на СТО преку оваа експертска група е долгорочната заложба и постигнување да се зголеми финансирањето на трговијата за земјите во развој преку подобрување на инфраструктурата за снабдување со финансии, односно основање и развој на специјализирани банки за кредитирање на извозот.

Современи предизвици за финансирање на трговијата

Големата финансиска криза која од 2009 година до сега уште повеќе го нагласи проблемот на финансирање на трговијата, не го запре СТО да прави се што е во нејзина моќ за да ги мобилизира клучните актери во трговијата и финансиите, со цел партнерски да влезат во ризикот на финансирање на трговијата и да направат чекори напред, во правец на поттикнување на ко-финансирањето меѓу различните извори на финансирање на трговијата. Со поддршка на членките на СТО, генералниот директор ја свика Експертската група за финансирање на трговијата на СТО, со цел да се најдат зеднички краткорочни решенија, особено преку мобилизирање на средства поддржани од владата за кредитирање на извозот од страна на специјализирани агенции и регионални банки за развој, како и да се развијат технички мерки кои ќе овозможат подобра интеракција помеѓу приватниот и јавниот сектор за финансирање на трговијата.

Паралелно со големите заложби на СТО за релаксирање на кредитните услови за финансирање на меѓународната трговија, разорните ефекти на последната светска финансиска криза, го поттикнаа Базелскиот комитет за банкарска супервизија како главен регулатор на меѓународните финансии да ја преиспитаат меѓународна рамка која ги регулира на банкарскиот систем, познат како Базел II.

Како резултат на оваа состојба, во ноември 2010 година, на самитот на G-20 во Сеул, националните власти конечно ја одобрија финалната верзија на Базел III Договорот.

Базел III во основа е насочен кон зајакнување на степенот на ликвидност и подигнување на барањата за минималната стапка на адекватност на капиталот во банките.

Како резултат на тоа, Базелскиот Комитетот предлага да се обременат со соодветен фактор на ризичност и сите вонбилансни ставки, односно од сегашните 20 % на 100%. Тоа значи дека банките ќе мора да го зголемат нивниот капитал за резервации на име вонбилансни кредити (акредитиви, гаранции и сл) за 5 пати (фактор 5). Така, Базел III се обидува да ги обезбеди идните негативни ефекти од сејуритизираната актива и да ја зголеми финансиската стабилност на банките.¹

Самиот факт, што според Базелскиот Комитет за вонбилансни ставки меѓу останатите се сметаат и standby акредитивите и трговските акредитиви, ризичниот пондер фактор на традиционалните трговски финансиски инструменти (кои претставуваат околу 30% од светската трговија) исто така значително ќе се зголеми.

Импликациите на ова правило според Базел 3 е дека дека банките ќе се соочат со петкратно зголемување на цената на финансирање на меѓународната трговија, а тоа ќе им остави на финансиските институции две опции: или тие ќе ги пренесат зголемените трошоци на своите клиенти, или ќе треба да се фокусираат на други, попрофитабилни активности со истовремено намалување на нивната кредитна изложеност за финансираната трговија, што

¹ hBasel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems (Basel Committee No 189) стр. 12

всушност значи ограничување на пристапот до акредитиви. Во секој случај, најверојатно, ќе се влошат условите за финансирање на трговијата, за повеќето компании, а особено, ќе биде погодено финансирањето на новодоговорените бизниси и оние кои се реализираат во т.н.р нови пазари (emerging markets) и во економиите во развој (како земји кои најмногу го кристат акредитивот за краткорочно финансирање на меѓународната трговија).

Значи, доколку поради ваквите одредби пет пати се зголеми тежинскиот фактор на ризичност на вонбилансите ставки, значително може да го ограничи пристапот до финансирање на трговија, што може да има негативен ефект врз светската трговија.

Со предложените реформи регулаторите претпоставуваат дека ќе се зајакне стабилноста на финансискиот сектор, но примената на истите бара одредени подготовки и усогласувања за кои се предвидува транзиционен период и скалалеста временска рамка на имплементација. Имено со цел да се избегне било какво негативно влијание врз кредитните услови и да се овозможи економското здравување на финансиските институции, повеќето прописи ќе се спроведува постепено помеѓу 2013 и 2019 година, оставајќи доволно време националните регулатори и повеќето финансиски институции да се подготват за исполнување на повисоките капитални барања.

Факт е дека комплексните барања на Базел III ќе имаат реални ефекти врз банкарскиот систем, но и врз кредитни услови што ќе му ги понуди на корпоративниот сектор на среден и долг рок.²

При тоа, може да се претпостави дека новите капитални барања, кај големите банки ќе имаат само ограничено влијание врз пристапот до кредити, имајќи во предвид дека примената на овие правила на долг рок, ќе им дадат време на ситите да ја прилагодат капиталната структура и однос со ризичната актива, што во основа ќе го намали притисокот за рестриктивно кредитирање кај повеќето од овие банки и преенсувајќи го истото и на корпоративните должници.

Со цел да се усогласат со новите прописи, малите банки со пониска стапка на адекватност на капиталот се со многу поголема веројатност да го ограничат обемот на кредитирањето, а со тоа влијаат на обемот на кредитирањето на малите и средни фирми како нивни доминантни должници.

Конвенционалните инструменти за финансирање на трговијата, како што се на пример акредитивите, би можеле да станат поскапи, особено во споредба со другите финансиски аранжмани, што главно ќе има влијание врз меѓународната трговија со земјите во развој и новите пазари.

Во таа смисла се бројните консултации на Експертската група за финансирање на трговијата во рамките на СТО за изнаоѓање на нови поевтини, но во исто време доволно сигурни форми на финансирање на трговијата.

При тоа, како резултат на поскапувањето на акредитивот како инструмент за плаќање и краткорочно финансирање извозниците се упатува да се префрлат на поевтини инструменти, како што се **условите на отворена сметка** (open account terms), кои носат помалку строги документарни барања, или други форми на необезбедени финансиски средства, како што е форфетингот. Покрај што компаниите се упатуваат да изберат помалку скапи инструменти на финансирање на трговијата, исто така се препорачува дека тие внимателно треба да ги оценат ризикот на договорна страна (counterparty risk) и ризикот на земјата. Исто така експертската група критикува дел од одредбите на БАЗЕЛ 3 кои се однесуваат

² Basel III' Issues and Implications – KPMG, January 2011, стр. 6

за вонбилансите ставки во клои спаѓа акредитивот и гаранциите и осигурувањата. Како аргумент експењрите од оваа област го имаат следново: иако вонбилансни ставки се извор на ризик во последниве години, истите имаат и обезбедување од основните трансакции. На пример, акредитивите имаат обезбедување и детална документација за превзементите активности и традиционално се сметаат за ниско-ризишни производи, па е крајно неверојатно да станат извор на потенцијален крах на банките.

Заклучок :

Една од главните причини за падот на обемот на меѓународната трговија , во последниве години се должи на проблемите на кредитирање на меѓународната трговија.

Проблемите во врска со недостигот на финансии за кредитирање на трговијата СТО ги идентификува уште за време на азиската финансиска криза, кога заедно со

највисоките претставници на Светска банка, ММФ , регионалните банки за развој и инвестициските и осигурителни компании, како и водечките банки во приватниот сектор се обиде изнајде начин за поттикнување на трговијата преку подобрување на условите на нејзино финансирање . При тоа акцент е ставен на поттикнување на банките за регионален развој и на Светската банка со цел да се креираат иновативни и за СТО-компатибилни начини на финансирање на трговското работење.

Светската финасиска криза од 2008 година и заострување на капиталните и ликвидносни барања за банките со воведување на БАЗЕЛ 3 барањата пертставуваат понатамошен предизвик за СТО и Експертската група за финансирање на трговијата при СТО да изнајдат нови нови поевтини, но во исто време доволно сигурни форми на финансирање на трговијата.

Литература :

1. Pierre-Etienne Chabanel - White Paper "Implementing Basel III : Challenges, Options & Opportunities- Moody's Analytics , September 2011
2. Basel III' Issues and Implications – KPMG , January 2011
3. Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems (Basel Committee No 189).